

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conferenceสภาพการผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกร ในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
Mango Production and Extension Needs of Farmers in Chai PraKan District of Chiang Mai Provinceอรพรรณ ขันสุรินทร์ (Orrapan Khansurint)¹ พรชุลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)²สมจิต โยธะคง (Somchit Yotakhong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วง (3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วง และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 194 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่ อายุเฉลี่ย 56.46 ปี มีประสบการณ์การในการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 10.42 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิต และความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วง แต่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรระดับมากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน โทรทัศน์ การประชุมหรือสัมมนา และการอบรม รายได้ของครัวเรือนจากการจำหน่ายผลผลิตมะม่วงเฉลี่ยปีละ 183,893.78 บาท และรายจ่ายจากการลงทุนผลิตมะม่วงเฉลี่ยปีละ 67,464.95 บาท (2) เกษตรกรมีพื้นที่ทำสวนเฉลี่ย 7.66 ไร่ จำนวนต้นที่ปลูกและเก็บเกี่ยวได้เฉลี่ย 921.21 และ 653.37 ต้น ตามลำดับ ระยะปลูก 4x4 เมตร ปลูกในพื้นที่ราบ ดินร่วน มะม่วงพันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ น้ำดอกไม้สีทอง จันทอง และมหาชนก ตามลำดับ ได้พันธุ์ดีมาจากการเสียบยอด แล่น้ำจากน้ำฝน ระบบน้ำปล่อยตามร่องหรือบนผิวดิน ใส่ปุ๋ยคอกปีละครั้ง เฉลี่ยต้นละ 3.9 กิโลกรัม ในช่วงบำรุงต้นและช่วงติดผลใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ใช้ไกลโฟเซตในการกำจัดวัชพืช ใช้คาร์เบนดาซิม และแมนโคเซบในการป้องกันกำจัดโรคพืช และใช้อะบาเม็กตินในการป้องกันกำจัดแมลง มีการฉีดพ่นสารเคมีก่อนการห่อผล ไม่ใช้สารช่วยเร่งในการออกดอก เก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้กรรไกรตัดในเดือนมิถุนายน ตัดสินใจเก็บเกี่ยวโดยการสังเกตสีผิวผล มีการคัดเกรดหรือคุณภาพผลก่อนการบรรจุในภาชนะตระกร้าพลาสติกจำหน่ายในรูปขายเหมาเป็นกิโลกรัมแก่พ่อค้ามารับซื้อถึงสวน (3) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมอยู่ระดับมากที่สุด ด้านการให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต และระดับมากด้านเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงและด้านรูปแบบการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยการเยี่ยมเยียน (4) เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากด้านการผลิต ด้านการส่งเสริม และด้านการตลาด ตามลำดับ และมีความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การผลิตมะม่วง ความต้องการการส่งเสริม จังหวัดเชียงใหม่

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช plant.mj@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.nil@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์พิเศษบัณฑิตศึกษาประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this study were to study (1) social and economic state of farmers in Chai Prakan District of Chiang Mai Province; (2) the state of their mango production and marketing; (3) their extension needs of mango production; and (4) their problems and suggestions on mango production. The population in this study was all of 194 mango farmers in Chai Prakan District of Chiang Mai Province. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings this were as follows: (1) the average age of most of the studied farmers was 56.46 years. The average period of their experience in mango production was 10.42 years. Most of them had never been transferred knowledge about mango standardized production, however they had been transferred agricultural knowledge at high level from agricultural extensionists, their community leaders, television, meetings/seminars, and training. The average of their household income and expenditure on mango production were 183,893.78 baht/year and 67,464.95 baht/year respectively. (2) the average of their gardening area was 7.66 rai (1 hectare = 6.25 rai). Their average number of their cultivated mango trees and mango trees that bore fruit and could be harvested were 921.21 and 653.37 mango trees respectively. Their mango trees were cultivated in loose soil on the plain at 4x4 meters apart. Their favorite cultivated mango tribes were Namdokmai Sithong Jinhuang and Mahachanok respectively. They got good mango tribes from grafting. Their water sources were mostly from rain, and water would be released along grooves/on the surface of the ground. They applied manure once a year at average 3.9 kg/mango tree. They applied chemical fertilizer in the formula 15-15-15 in the period of enriching their mango trees and bearing fruit. They used Glyphosate in eliminating weeds, used Carbendazim and Mancozeb in preventing their mango trees from plant diseases, and used Abamectin in preventing their mango trees from insects. They sprayed their mango trees with chemicals before covering their fruit, they did not use accelerating substances to make their mango trees blossomed, they would have harvested their produce by cutting their branches with scissors in June after observing the change of color of mango peel. Their produce would have been graded by size/examined their quality before being packed in plastic baskets, they would have been distributed in kilogram to merchants who came to buy at their garden. (3) the studied farmers' extension needs at the highest level were in the aspect of being serviced and supplied with production factors, and their needs at high level were in the aspect of technology of mango production, and in the aspect of extensionists' visiting. And (4) the studied farmers had problems at high level in production aspect, extension aspect, and marketing aspect respectively, and they agreed with the given suggestions at the highest level.

Keywords: Mango production, Extension needs, Chiang Mai Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

บทนำ

การผลิตผลไม้ของโลกในพื้นที่ 57 ล้านไร่ ให้ผลผลิตปริมาณ 65.38 ล้านตันในปี 2557 ผลไม้ที่มีการผลิตมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ กล้วย องุ่น แอปเปิ้ล ส้ม และมะม่วงตามลำดับ โดยการผลิتمะม่วงทั่วโลก ในพื้นที่ 19.37 ล้านไร่ ให้ผลผลิต 25.28 ล้านตัน (दनัย ปญจพิทยาภูล 2557, น.3) ดังนั้น มะม่วงจึงเป็นผลไม้ที่มีการนิยมนบริโภคกันแพร่หลายทั่วไป แต่เนื่องจากมะม่วงเป็นไม้ผลเขตร้อน (tropical fruit) แหล่งผลิตที่สำคัญจึงอยู่บริเวณแถบเอเชีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกาใต้ และแอฟริกาใต้ จากรายงานของสำนักงานองค์การอาหารและเกษตรกรรมแห่งสหประชาชาติ (FAO) ประเทศผู้ผลิتمะม่วงรายใหญ่ของโลก 10 อันดับแรก ได้แก่ ประเทศอินเดีย ซึ่งผลิتمะม่วงประมาณร้อยละ 41.3 ของผลผลิตทั่วโลก รองลงมา ได้แก่ จีน ร้อยละ 14 ไทย ร้อยละ 6.9 ปากีสถาน ร้อยละ 6.4 เม็กซิโก ร้อยละ 5.7 อินโดนีเซีย ร้อยละ 5.7 ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 3.6 บราซิล ร้อยละ 3.3 ไนจีเรีย ร้อยละ 2.8 อียิปต์ ร้อยละ 1.5 และประเทศอื่น ๆ ร้อยละ 8.9

ประเทศไทยมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสามารถปลูกมะม่วงได้แทบทุกภาคของประเทศ ดังนั้นมะม่วงจึงเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่รับการส่งเสริมและพัฒนาโดยเป็นหนึ่งในจำนวนไม้ผล 6 ชนิดที่มีการถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาไม้ผลตามนโยบายรัฐบาล (มนตรี แสนสุข 2554 , น.14-18) โดยใน ปี 2556 มีเนื้อที่ให้ผลผลิต 2,087,680 ไร่ ผลผลิต 3,141,950 ตัน บริโภคภายในประเทศ (ผลสุกและดิบ) 3,068,783 ตัน ส่งออกรวม 73,167 ตันสด แหล่งเพาะปลูก 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัด พิจิตร โขงเจียม เชียงใหม่ นครราชสีมา และประจวบคีรีขันธ์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2556, น.50-51) จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่การผลิتمะม่วง ปี 2557/58 จำนวน 57,632 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 48,473 ไร่ เกษตรกรจำนวน 10,398 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558ข) ปริมาณผลผลิต 34,454 ตัน ลดลงจากปี 2556/57 19 เปอร์เซ็นต์ เพราะสภาพอากาศร้อนและมีฝนตกสลับในช่วงที่ออกดอก ส่งผลต่อการติดผลของมะม่วง พันธุ์มะม่วงที่ปลูกมาก ได้แก่ พันธุ์น้ำดอกไม้ โชคอนันต์ แก้ว และมหาชนก เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงส่วนใหญ่จะเป็นรายย่อยเพื่อจำหน่ายในท้องถิ่นและตลาดในประเทศ เช่น ตลาดปากคลองตลาด ตลาดสี่มุมเมือง ตลาดไท และตลาดตามจังหวัดต่าง ๆ เกษตรกรรายที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อส่งออกอยู่ที่อำเภอเชียงดาวและอำเภอฟัว ซึ่งนำผลผลิตไปยังประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ประเทศฮ่องกงและประเทศไต้หวัน (สถานการณ์การผลิตมะม่วงจังหวัดเชียงใหม่, 2558) แหล่งปลูกมะม่วงที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอฟัว อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง อำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ และอำเภอแม่อาย

อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่การเพาะปลูกมะม่วง 1,992.57 ไร่ พื้นที่ให้ผลผลิต 1951.57 ไร่ เกษตรกรจำนวน 194 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558ก) มะม่วงถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่สำหรับเกษตรกรอำเภอไชยปราการ โดยเริ่มมีการผลิتمะม่วงเพื่อการค้าตั้งแต่ปี 2552 ทดแทนการปลูกส้มสายน้ำผึ้งและลิ้นจี่ ซึ่งในช่วงนั้นมีปัญหาด้านโรคและแมลง ประกอบกับผลผลิตมีราคาถูก เกษตรกรส่วนหนึ่งจึงหันมาปลูกมะม่วงซึ่งเป็นพืชที่ปลูกง่าย สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินเกือบทุกชนิด (ประเสริฐ ศรีสาธร 2542, น.7) ผลผลิตมะม่วงอำเภอไชยปราการจะออกสู่ตลาดในช่วงปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนกรกฎาคม ซึ่งถือเป็นมะม่วงล่าฤดู เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

ผลผลิตที่ได้จะมีการขายให้ผู้รวบรวมในท้องถิ่น ส่วนหนึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงสวน และส่วนหนึ่งจะขายเหมาสวนให้พ่อค้าคนกลาง

ด้านการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ ดำเนินโครงการเมืองเกษตรสีเขียว(มะม่วง) เพื่อให้เกษตรกรมีการผลิตมะม่วงให้ได้คุณภาพ และลดการใช้สารเคมีในการผลิต (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ 2558, น.3)

เนื่องจากสภาพการผลิต ตั้งแต่การปลูก พันธุ์มะม่วงที่ปลูก การดูแลรักษา การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาด รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงของเกษตรกรอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่เคยมีผู้ศึกษาไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วง ความต้องการการส่งเสริมการผลิต รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในอำเภอไชยปราการ เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความยั่งยืน เหมาะสม ตรงตามความต้องการและศักยภาพของเกษตรกรอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วง
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดมะม่วงของเกษตรกร
- 3) เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกร
- 4) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง ในพื้นที่อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ และได้ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 194 ราย โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกรระหว่างกุมภาพันธ์ ถึง เมษายน 2559

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

1) สภาพทางสังคมของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.46 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ครึ่งหนึ่งของเกษตรกรมีสมาชิกเฉลี่ย 3.27 ราย ประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 20.36 ปี ประสบการณ์ในการผลิตมะม่วงเฉลี่ย 10.42 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิต และความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วง

เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากแหล่งต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และได้รับจากแหล่งต่างๆ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง และสื่อมวลชนอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า สื่อบุคคล เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้นำท้องถิ่นในระดับมาก สื่อกิจกรรม เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชุม/สัมมนา และการอบรมในระดับมาก และสื่อมวลชนเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ในระดับมาก

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร แรงงานผลิตมะม่วงในครัวเรือนเฉลี่ย 2.25 คน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนผลิตมะม่วงเฉลี่ย 3.12 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ทุนตัวเองและมีการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในการผลิตมะม่วง

ผลผลิตมะม่วงเฉลี่ย 1,781.70 กิโลกรัมต่อไร่ และราคาจำหน่ายมะม่วงเฉลี่ยกิโลกรัมละ 16.96 บาท

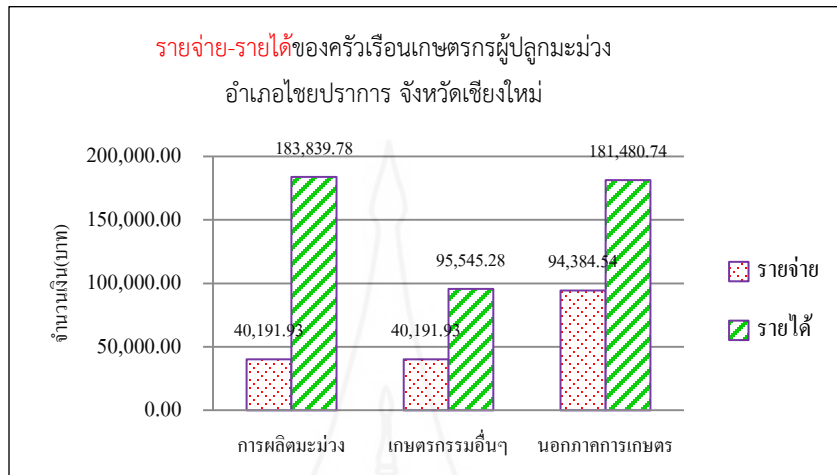
รายจ่ายของครัวเรือนจากการลงทุนผลิตมะม่วงเฉลี่ย 67,646.95 บาท และรายจ่ายจากการลงทุนจากภาคเกษตรกรรมอื่นๆ (ไม่รวมมะม่วง) เฉลี่ย 40,191.93 บาท และรายจ่ายนอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 94,384.54 บาท (ภาพที่ 1)

รายได้ของครัวเรือนจากการจำหน่ายมะม่วงเฉลี่ย 183,839.78 บาท และรายได้จากภาคเกษตรกรรมอื่นๆ (ไม่รวมมะม่วง) เฉลี่ย 95,545.28 บาท และรายได้นอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ย 181,480.74 บาท (ภาพที่ 1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 แสดงรายจ่าย-รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

2. สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วงของเกษตรกร

1) สภาพการผลิตมะม่วงของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ทำสวนมะม่วงเฉลี่ย 7.66 ไร่ จำนวนต้นมะม่วงที่ปลูกทั้งหมดเฉลี่ย 921.21 ต้น และมีจำนวนต้นมะม่วงที่ให้ผลผลิตเฉลี่ย 653.37 ต้น ส่วนใหญ่ปลูกในระยะ 4 x 4 เมตร สภาพพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นที่ราบและดินร่วน

เกษตรกรส่วนมากปลูกมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง รองลงมาปลูกมะม่วงพันธุ์จินหวง ซึ่งจำนวนต้นที่ปลูกของมะม่วงแต่ละพันธุ์แตกต่างกัน

การได้มาซึ่งพันธุ์มะม่วงส่วนใหญ่ได้จากการเสียบยอด เกษตรกรปลูกเป็นสวนมะม่วงทั้งหมดโดยส่วนใหญ่ปลูกมะม่วงอย่างเดียว มีการใช้น้ำฝนร่วมกับแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ระบบการให้น้ำส่วนใหญ่ให้น้ำปล่อยตามร่องหรือบนผิวดิน

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยหมักจำนวน 1.3 ครั้งต่อปี เฉลี่ยอัตรา 3.98 กิโลกรัมต่อต้นต่อครั้ง เกษตรกรทั้งหมดมีการใส่ปุ๋ยเคมี โดยในช่วงบำรุงต้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เฉลี่ย 1.58 ครั้งต่อปี เฉลี่ยอัตรา 1.67 กิโลกรัมต่อต้นต่อครั้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้ปุ๋ยสูตร 16-16-16 และ 8-24-24 บำรุงต้น ในช่วงติดผล เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เฉลี่ย 1.43 ครั้งต่อปี เฉลี่ยอัตรา 1.54 กิโลกรัมต่อต้นต่อครั้ง มีเพียงบางส่วนที่มีการใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-16, 13-13-21, 8-24-24 และ 9-24-24

เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ไกลโฟเซตในการป้องกันกำจัดวัชพืช ใช้คาร์เบนดาซิมแมนโคเซบในการป้องกันกำจัดโรคพืช และใช้อะบาเม็กตินในการป้องกันกำจัดแมลง รองลงมา คือ ใช้คาร์บาริลในการป้องกันกำจัดแมลง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการห่อผลมะม่วงโดยใช้กระดาษคาร์บอน และมีการฉีดพ่นสารเคมีมากกว่าการห่อผลมะม่วงก่อนการห่อผลมะม่วง

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ใช้สารพาโคลบิวทราโซลบังคับหรือช่วยเร่งการออกดอก และส่วนมากเก็บเกี่ยวผลผลิตมะม่วงในเดือนมิถุนายนเพียงเดือนเดียว รองลงมาเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม ใช้วิธีสังเกตสีผิวผลก่อนการเก็บเกี่ยว รองลงมาเกินกว่าครึ่งใช้วิธีนับอายุจากวัน และมีเพียงส่วนน้อยใช้วิธีวัดเปอร์เซ็นต์น้ำตาลก่อน โดยส่วนใหญ่ใช้กรรไกรตัดในการเก็บเกี่ยวผลผลิต รองลงมา ใช้ตะกร้อสอย และ ใช้มือบิด ตามลำดับ

2) สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วงของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนมากคัดเกรดหรือคุณภาพผลก่อนจำหน่าย และใช้ตะกร้าพลาสติกเป็นภาชนะบรรจุผลผลิตก่อนการจำหน่ายเหมาเป็นกิโลกรัมให้พ่อค้าคนกลางที่มาถึงสวน

การรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายและผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต และไม่ได้รับการรับรองการผลิตมะม่วงตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP)

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยแยกได้ดังนี้

1) ด้านการผลิตมะม่วง พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมระดับมาก โดยมีความต้องการระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดู และระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ เทคโนโลยีการได้มาซึ่งพันธุ์

2) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมระดับมาก โดยมีความต้องการระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมเยียนเกษตรกร ระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ การจัดการฝึกอบรม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน การประชุมกลุ่ม การทำแปลงสาธิต และการจัดนิทรรศการ และระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การใช้เอกสารเผยแพร่ และการใช้หอกระจายข่าว

3) ด้านการให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการเกษตร กล้าพันธุ์ สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช กระดาษห่อผล แหล่งน้ำ ระบบน้ำ และปุ๋ย

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วง

1) ปัญหาด้านการผลิตมะม่วงของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แยกได้ดังนี้

(1) ปัญหาด้านการผลิต ในภาพรวมในระดับมาก โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด 7 ประเด็น ได้แก่ ปุ๋ยและสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพง ประสพภัยธรรมชาติ ฝนทิ้งช่วงหรือแล้ง ขาดแคลนแรงงานในการผลิต ขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยว ขาดเทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม แหล่งน้ำไม่เพียงพอ และโรคและแมลงแมลงศัตรูเข้าทำลายผลผลิต ระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ค่าจ้างในการเปลี่ยนยอดพันธุ์มีราคาสูง และประสบภัยธรรมชาติ พายุหรือลูกเห็บ ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

(2) ปัญหาด้านการตลาด ในภาพรวมในระดับมาก โดยเกษตรกรมีปัญหาระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ไม่มีนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ และระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ ราคาไม่มีความแตกต่างของผลผลิตที่ทำและไม่ทำตามระบบ GAP ราคาผลผลิตไม่แน่นอน พ่อค้าคนกลางรับซื้อในราคาไม่ยุติธรรม และแหล่งรับซื้อผลผลิตมีน้อย

(3) ปัญหาการส่งเสริม ในภาพรวมในระดับมาก โดยเกษตรกรมีปัญหาระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงน้อย และมีการจัดสาธิตเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงน้อย และระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตระบบการทำงานส่งเสริมของภาครัฐเป็นไปค่อนข้างช้า ไม่มีการติดตามผลการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ขาดการเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีจำนวนน้อย ไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง เกษตรกรไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เป็นไปได้น้อย

2) ข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแยกได้ดังนี้

(1) ข้อเสนอแนะด้านการผลิตมะม่วง ในภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการผลิต สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้และสาธิตเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรควรมีการผลิตตามมาตรฐานการผลิต GAP เกษตรกรควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการใช้พื้นที่ผลิตมะม่วงในเขตป่าไม้หรือเขตอุทยานที่มีแต่ดั้งเดิม และสำนักงานเกษตรอำเภอ ควรประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรให้รู้จักเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการผลิตมะม่วง และสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการปฏิบัติจริง

(2) ข้อเสนอแนะด้านการตลาด ในภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ เกษตรกรควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการขายผลผลิต หน่วยงานภาครัฐควรหาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตในช่วงที่ผลผลิตมีจำนวนมาก เกษตรกรควรมีการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า เพื่อเป็นการลดปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้า สำนักงานเกษตรจังหวัด ควรมีการจัดประชุมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ พ่อค้า และเกษตรกร อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรรับทราบถึงข้อมูลและราคาผลผลิตในแต่ละฤดู และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดตลาดกลางสินค้าสดพบระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าโดยตรง

(3) ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริม ในภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามผลการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง สำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับเกษตรกรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง วิทยากรควรเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องและเห็นผลได้จริง นักวิจัยควรพัฒนาสายพันธุ์มะม่วงให้ตรงตามความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น และสำนักงานเกษตรอำเภอ ควรส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะม่วงเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องสภาพการผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏผลดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) แหล่งและระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของเกษตรกรในระดับมาก โดยสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้นำท้องถิ่น สื่อกิจกรรม ได้แก่ การประชุมหรือสัมมนา และการอบรม และ สื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเกษตรให้แก่เกษตรกรและมีการลงพื้นที่พบปะกับเกษตรกร ทำให้เกิดความใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้นำท้องถิ่น ผ่านไปยังกลุ่มเกษตรกรและเกษตรกร การประชุมหรือสัมมนา และการอบรม เป็นการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรซึ่งไม่ใช่เฉพาะทางด้านการผลิตมะม่วง ทำให้เกิดการนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการผลิตมะม่วง โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีการนำเสนอความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันสามารถเข้าใจได้ง่ายเพราะมีทั้งภาพและเสียงประกอบ

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อาชีพในครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และมีการประกอบอาชีพอื่นร่วมด้วย จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ผลิตมะม่วงเฉลี่ย 2.25 คน ซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรสที่ช่วยกันทำสวนมะม่วง และเกษตรกรส่วนมากมีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือนในการผลิตมะม่วงเนื่องจากในช่วงที่ห่อผลและเก็บผลผลิตมะม่วงต้องมีการใช้เวลาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานเพิ่ม

เมื่อเทียบรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมะม่วงและรายจ่ายจากการลงทุนผลิตมะม่วงต่อพื้นที่ปลูก พบว่าเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมะม่วงเฉลี่ย 24,007.02 บาทต่อไร่ และรายจ่ายจากการลงทุนผลิตมะม่วงต่อพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 8,807.43 บาทต่อไร่ แสดงให้เห็นถึง การทำสวนมะม่วงให้ผลตอบแทนสูงแก่เกษตรกร จึงทำให้มีการทำสวนมะม่วงในอำเภอไชยปราการเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรที่ทำสวนมะม่วงส่วนใหญ่ยังมีรายได้จากภาคการเกษตรอื่นๆ แสดงให้เห็นถึงว่าเกษตรกรมีการทำการเกษตรมากกว่าสองอย่างขึ้นไปต่อครัวเรือน

ผลผลิตมะม่วงของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ที่ 1,001-2000 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากเกษตรกรแต่รายมีการปลูกมะม่วงชนิดพันธุ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละพันธุ์ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับอายุต้นของมะม่วงที่ให้ผลผลิตอีกด้วย

2. สภาพการผลิตและการตลาดมะม่วงของเกษตรกร

1) สภาพการผลิตมะม่วงในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำสวนเฉลี่ย 7.66 ไร่ ระยะการปลูกมะม่วงของเกษตรกรเกินกว่าครึ่งเป็นระยะชิด 4x4 เมตร เกษตรกรส่วนมากปลูกมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ สีทอง รองลงมา ปลูกมะม่วงพันธุ์จินหวง เนื่องจาก ผลสุกของมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทองมีรสชาติหวาน ฉ่ำน้ำ มีกลิ่นหอม เสี้ยนน้อย และยังทนทานต่อการขนส่งและโรคแอนแทรกคโนส (มनु ไปสมบุญ และธวัชชัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

รัตน์เลิศ, 2556, น.173) และมะม่วงพันธุ์จินหวงสามารถจำหน่ายได้ทั้งผลสุกและผลดิบ อีกทั้งยังให้น้ำหนักผลผลิตต่อไร่ที่สูง (มูลนิธิสำนึกรักบ้านเกิด, ม.ป.ป.) จึงทำให้เกษตรกรนิยมปลูกมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทองและพันธุ์จินหวง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ปุ๋ยหมักในการปรับปรุงบำรุงดินและต้นมะม่วง แต่ใส่ในอัตราเฉลี่ย 3.98 กิโลกรัมต่อต้น ซึ่งน้อยกว่าที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดไว้ในอัตรา 10-15 กิโลกรัมต่อต้น (มนู ไป่สมบุรณ์ 2551, น.15) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตและความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงจึงมีการใส่ปุ๋ยคอกไม่ตรงตามหลักวิชาการ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 ทั้งในช่วงบำรุงต้นและติดผล เนื่องจากพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ของเกษตรกรเป็นพื้นที่ราบ ซึ่งสอดคล้องกับ อีรณู เจริญ (2554, น.32) กล่าวว่า การใส่ปุ๋ยพื้นที่ราบลุ่มควรใช้สูตรเสมอ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารป้องกันกำจัดเชื้อราคาร์เบนดาซิมและแมนโคเซบในการป้องกันกำจัดโรคพืช เนื่องจากโรคในมะม่วงที่สำคัญส่วนใหญ่เกิดจากเชื้อราเป็นสาเหตุของโรค สารเคมีทั้งสองตัวมีคุณสมบัติในการป้องกันกำจัดโรคที่เกิดจากเชื้อราได้ดีและมีราคาไม่แพงมาก (มนตรี แสนสุข, 2554, น.84) และ มนู ไป่สมบุรณ์ (2551, น.15) กล่าวว่า การป้องกันกำจัดโรคแอนแทรกคโนส ทำได้โดยฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่น เบนโนมิล แมนโคเซบ แคปเทน คาร์เบนดาซิม คอปเปอร์ออกไซด์คลอไรด์ โพรคลอราซ เป็นต้น

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ชะบาเม็กดินในการป้องกันกำจัดแมลง เนื่องจาก สารชะบาเม็กดินสามารถป้องกันกำจัดแมลงได้หลายชนิด มีการสลายตัวภายใน 8-12 ชั่วโมง หรือภายใน 1 วัน สำหรับพืชนั้นทุก 4-6 ชั่วโมงจะลดปริมาณลงครึ่งหนึ่ง ซึ่งนับเป็นสารที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคสูง ด้านประสิทธิภาพการป้องกันกำจัด กองกัญและสัตววิทยากรมหาวิทยาลัยเกษตรได้แนะนำให้ใช้ชะบาเม็กดินใน เพลี้ยไฟ ไรแดง ไรขาว หนอนซอนโบ หนอนใยผัก หนอนแมลงวัน เป็นต้น (นิพนธ์ พรหมรักษ์, 2559) จึงทำให้เกษตรกรนิยมใช้สารชะบาเม็กดินในการป้องกันกำจัดแมลงในมะม่วง

เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการห่อผลมะม่วง และส่วนใหญ่มีการใช้กระดาษคาร์บอน เนื่องจากการห่อผลเป็นการเพิ่มคุณภาพผลผลิต ซึ่งการห่อผลสามารถป้องกันโรคกำจัดและแมลงศัตรูมะม่วงโดยเฉพาะแมลงวันผลไม้ทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว ลดการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปกป้องการสัมผัสโดยตรงกับสารเคมีเกษตรต่างๆ ลดต้นทุนการผลิต จากการถูกเสียดสีของกิ่งใบและก้านช่อดอก การตกกระทบของลูกเห็บ และเพิ่มความปลอดภัยจากสารป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูมะม่วง (ธวัชชัย รัตน์เลิศ และ รุ่งทิพย์ อุทุมพันธุ์, 2553, น.131-136) และถุงคาร์บอนสามารถกันน้ำได้ดี เหนียว จึงปลอดภัยจากสารเคมีเกษตรและศัตรูพืช ด้านล่างระบายน้ำและอากาศได้ ไม่ก่อให้เกิดโรค และเกษตรกรสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง (ธวัชชัย รัตน์เลิศ, 2556, น.207) ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีการห่อผลมะม่วงด้วยกระดาษคาร์บอน

ช่วงเดือนเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรส่วนมากเก็บเกี่ยวผลผลิตมะม่วงในเดือนมิถุนายนเพียงเดือนเดียว รองลงมาเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตมะม่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามะม่วงอำเภอไชยปราการเป็นมะม่วงล่าฤดูตามธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีกว่าผลผลิตที่ออกก่อน สอดคล้องกับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

ธวัชชัย รัตนชเลศ (2556, น.345-347) กล่าวว่า มะม่วงล่าฤดู คือมะม่วงที่มีการสุกแก่เลื่อนออกไป สามารถเก็บเกี่ยวได้ตอนปลายสุดของฤดูกาลตามปกติ ระหว่างเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม อันเป็นช่วงที่ผลผลิตส่วนใหญ่ในประเทศหมดไปแล้ว มะม่วงล่าฤดูเกือบทั้งหมดมาจากภาคเหนือตอนบน ซึ่งมะม่วงล่าฤดูจะมีมูลค่าผลผลิตที่สูงขึ้น เนื่องจากมีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยลง จากผลการวิจัยยังทำให้สามารถคาดได้ว่าผลผลิตมะม่วงของอำเภอไชยปราการจะออกสู่ตลาดมากที่สุดในเดือนมิถุนายน ส่วนเดือนกรกฎาคมและสิงหาคมมีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์ของมะม่วง

2) สภาพการตลาดมะม่วงในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการคัดเกรดหรือคุณภาพผลก่อนการจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตที่มีการคัดคุณภาพจะทำให้มะม่วงมีมูลค่าที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ วิลาวัลย์ คำปวน (2556, น.414) กล่าวว่า การคัดคุณภาพผลสามารถสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต

รูปแบบการขายผลผลิต เกษตรกรเกือบครึ่งขายผลผลิตเหมาเป็นกิโลกรัมให้พ่อค้าคนกลางที่มาถึงสวน รองลงมา ขายผลผลิตส่งให้ผู้รวบรวมหรือพ่อค้าคนกลางในตลาดท้องถิ่น ซึ่งการขายผลผลิตเหมาเป็นกิโลกรัมให้พ่อค้าคนกลางที่สวนเกษตรกรจะมีการคัดเกรดแยกขนาดตามความต้องการของพ่อค้า และการขายผลผลิตเหมาเป็นกิโลกรัมให้พ่อค้าคนกลางที่มาถึงสวนยังเป็นการลดภาระในการขนส่งของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต และไม่ได้รับการรับรองการผลิตมะม่วงตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) อาจเป็นเพราะยังไม่มี การส่งเสริมการรวมกลุ่มและเกษตรกรมองว่าไม่มีความแตกต่างด้านราคาในผลผลิตที่ทำและไม่ทำตามระบบ GAP

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกร

1) ด้านการผลิตมะม่วง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดู จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตมะม่วง และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดู ที่จะนำมาพัฒนาผลผลิตของตนเองให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

2) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมเยียนเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรไม่สะดวกที่จะเดินทางมาพบเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ เมื่อเกิดปัญหาทางด้านโรคและแมลง เพราะสวนมะม่วงของเกษตรกรอยู่ไกลจากสำนักงานเกษตรอำเภอ

3) ด้านการให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านการให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิตระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการเกษตร กล้าพันธุ์ สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

กระต่ายหอผล แห่ลงน้ำ ระบบน้ำ และปุ๋ย เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ไม่มีการรวมกลุ่ม ทำให้ซื้อกล้าพันธุ์และวัสดุทางการเกษตรในราคาที่สูง จึงต้องอาศัยสินเชื่อเพื่อการเกษตรในการนำมาซื้อวัสดุทางการเกษตร และกล้าพันธุ์ดีตรงตามความต้องการของตลาด เพื่อพัฒนาผลผลิตของตนเองให้มีคุณภาพ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิตและปัญหาด้านการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยปัญหาด้านการผลิตมีประเด็นปุ๋ยและสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีราคาแพง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและจำหน่าย จึงทำให้มีการซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่สูง และเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในประเด็น มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงน้อย และมีการจัดสาธิตเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงน้อย เนื่องมาจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตและความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงจากการฝึกอบรม เกษตรกรมีระดับความเห็นด้วยในข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริม โดยประเด็นเจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะเมื่อมีการส่งเสริมเกษตรกรแล้ว แต่ไม่มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็นเพราะมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีจำนวนน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาสภาพการผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาผลผลิตมะม่วงให้มีคุณภาพและให้เกษตรกรมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการการส่งเสริมและสนับสนุนร่วมกัน ดังนี้

1) เกษตรกร

(1) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน พ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิตในราคาไม่ยุติธรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตที่มีน้อย และต้นทุนการผลิตจากการซื้อปุ๋ยและสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่มีราคาแพง เพื่อลดและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มทั้งในด้านการผลิตและการตลาด เนื่องจากการรวมกลุ่มทำให้เกิดอำนาจในการต่อรอง

(2) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิต และเกษตรกรมีความต้องการ ในเรื่องของเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดูในระดับมาก และมีความต้องการรูปแบบการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคือการเยี่ยมเยียนเกษตรกรในระดับมากที่สุด ดังนั้นเกษตรกรควรมีการเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดู จากการเข้าร่วมการประชุม/สัมมนา การอบรม ของหน่วยงานราชการและเอกชน และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

(3) เกษตรกรควรมีการผลิตมะม่วงตามระบบมาตรฐานการผลิตเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถขายได้ในราคาที่สูง

(4) เกษตรกรควรมีการสร้างกลุ่มเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงทั้งในและนอกอำเภอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และข่าวสารด้านการตลาด

2) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วง ปัญหาในการส่งเสริมมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงน้อยในระดับมากที่สุด และเกษตรกรมีความต้องการในเรื่องของเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เทคโนโลยีการดูแลรักษา เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต และเทคโนโลยีการทำมะม่วงนอกฤดูในระดับมาก และเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะสำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการจัดอบรมให้ความรู้และสาธิตเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ และการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงวิทยากรควรเป็นบุคคลที่มีรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องเห็นผลได้จริงในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรมีการจัดอบรมให้ความรู้และสาธิตเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมะม่วงที่ทันสมัย ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และวิทยากรควรเป็นบุคคลที่มีรู้และประสบการณ์ที่ถูกต้องเห็นผลได้จริง เพื่อเกษตรกรจะได้ความรู้และทักษะที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง

(2) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านพ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิตในราคาไม่ยุติธรรมในระดับมาก และข้อเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐควรหาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตในช่วงที่มีผลผลิตจำนวนมากในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรมีการจัดประชุมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ พ่อค้า เกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรรับทราบถึงข้อมูลและราคาผลผลิต รวมถึงการวางแผนการตลาดและการผลิตมะม่วง

(3) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการส่งเสริมการจัดสาธิตเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมะม่วงน้อยในระดับมาก ดังนั้นสำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำแปลงต้นแบบในปราชญ์หรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปลูกมะม่วง เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการศึกษา เช่น การผลิตมะม่วงตามระบบมาตรฐานการผลิตเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) เป็นต้น

(4) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำท้องถิ่น การประชุม/สัมมนาและการอบรมในระดับมาก ดังนั้นควรมีการประชุมสัมพันธในเรื่องการผลิต การตลาด และข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของมะม่วง โดยผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและผู้นำท้องถิ่น การประชุมหรือสัมมนาและการอบรม

(5) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมประเด็นสำนักงานเกษตรควรส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะม่วงเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้นในระดับมากที่สุด ดังนั้นสำนักงานเกษตรอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตมะม่วงเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้สูงขึ้น และเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาดในช่วงที่มีผลผลิตจำนวนมาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

(6) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการรูปแบบการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือการเยี่ยมเยียนเกษตรกร และเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะประเด็นเจ้าหน้าที่ควรติดตามผลการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ในระดับมากที่สุด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการเยี่ยมเยียนและติดตามการส่งเสริมของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการติดตาม ประเมินผลการส่งเสริม ให้คำปรึกษาและข้อมูลแก่เกษตรกร

(7) ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้การรับรองการผลิตมะม่วงตามระบบมาตรฐานการผลิต เกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) และประเด็นปัญหาด้านไม่มีนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐและราคาไม่มีแตกต่างกันของ ผลผลิตที่ทำและไม่ทำตามระบบ GAP ในระดับมากที่สุด ดังนั้นภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายการ กำหนดราคาผลผลิตให้มีความแตกต่างกันของผลผลิตที่ทำและไม่ทำตามระบบ GAP เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรหัน มาผลิตตามตามระบบ GAP มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการผลิตมะม่วง อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเชื่อมโยง กับระบบการส่งเสริมการผลิตมะม่วงตามมาตรฐานการเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP)

2) ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาเดิมในระดับจังหวัด เขต และภาค เพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ และนโยบายในระดับที่สูงขึ้น

3) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพการผลิตมะม่วงพันธุ์ต่างๆ เพื่อใช้เปรียบเทียบทั้งทางด้านการผลิต การตลาด และผลตอบแทน ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558ก). ฐานข้อมูลการปลูกมะม่วงอำเภอไชยปราการ. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2558,

จาก http://www.farmer.doae.go.th/farmer/report_act/report_Amphur.

_____. (2558ข). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2558, จาก

<http://www.farmer.doae.go.th>.

दनัย ปัญญาพิทยกุล. (2557). การกำหนดแนวทางในการส่งเสริมมะม่วงไทย. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเชิง

ปฏิบัติการการสร้างวิทยากรหลักในการพัฒนาเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ประจำปี 2557. วันที่ 16-18 มิถุนายน 2557. ณ โรงแรมรามารการ์เด็น, กรุงเทพมหานคร.

รัชชัย รัตนขเลศ. (2556). การผลิตลำไย. ใน มะม่วงการผลิตและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยี หลังการเก็บเกี่ยว สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.

_____. (2556). การห่อผล. ใน มะม่วงการผลิตและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บ เกี่ยว สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6

The 6th STOU National Research Conference

- ธวัชชัย รัตนชเลศ, และรุ่งทิพย์ อุทุมพันธุ์. (2553). การห่อผลมะม่วง. ใน *พัฒนามะม่วงไทยก้าวไกลสู่มะม่วงโลก* บทที่ 17 เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะเกษตรศาสตร์.
- จิรณัฐ เจริญกิจ (2555). *การผลิตมะม่วง*. ใน *ไม้ผลเขตร้อน* บทที่ 2 เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คณะผลิตกรรมการเกษตร.
- นิพนธ์ พรหมรักษ์. (2554). รู้จักอะบาเม็กดิน. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2559, จาก <http://www.manowpan.com/%20news133.html>.
- ประเสริฐ ศรีสาธ. (2542). *คู่มือการทำสวนมะม่วง*. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.
- มนตรี แสงสุข. (2554). *มะม่วง พืชวิถีไทย สร้างรายได้ร้อยพันล้าน*. กรุงเทพมหานคร: ปรากฏสำนักพิมพ์.
- มนู โปสมบุญ. (2551). *คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมะม่วง*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักส่งเสริมและการจัดการสินค้าเกษตร.
- มนู โปสมบุญ, และธวัชชัย รัตนชเลศ. (2556). พันธุ์มะม่วงการค้าของไทย. ใน *มะม่วงการผลิตและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว*. ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- มูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิด. (ม.ป.ป.). *มะม่วงพันธุ์นวลคำ*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559, จาก <http://www.rakbankerd.com/view.php?id=2470&s=2>.
- วิลาวัลย์ คำปวน. (2556). ดัชนีการเก็บเกี่ยว. ใน *มะม่วงการผลิตและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว*. ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- วาสนา พิทักษ์พล. (2556). การเก็บเกี่ยว. ใน *มะม่วงการผลิตและเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว*. ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- สถานการณ์การผลิตมะม่วงจังหวัดเชียงใหม่. (2558). สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2559, จาก <http://www.hedlomnews.com/?p=8247>.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. (2558). *โครงการเมืองเกษตรสีเขียว งบประมาณจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2558/59*.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2556). *โอกาสสินค้าไทยในประชาคมอาเซียน*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.oae.go.th/download/journal/Thailandto%20ASEAN.pdf>.